

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK, KOMMUNIKATION OCH LÄRANDE

Former av samspel i tamburen

En kvalitativ studie om samspel mellan förskollärare och barn
i tamburen

Elina Holm och Kristin Carlsson

2015-06-04

Förskolläraryrket

Abstract

Titel:	Former av samspel i tamburen En kvalitativ studie om samspel mellan förskollärare och barn i tamburen.
Författare:	Elina Holm och Kristin Carlsson
Antal hp:	15 högskolepoäng
Kurs:	LÖXA1G
Nivå:	Grundnivå
Termin och år:	Vårterminen 2015
Kursansvarig institution:	Institutionen för Pedagogik, kommunikation och lärande
Handledare:	Zaira Jagudina
Examinator:	Niklas Pramling
Kod:	VT15-2920-024-LÖXA1G
Nyckelord:	Samspel, atmosfär, tambur, det relativt kompetenta barnet, barnperspektiv och barns perspektiv

Sammanfattning

Syftet med vår studie är att skapa en förståelse för hur olika former av samspel mellan pedagog och barn i tamburen kan komma till uttryck, beroende på förutsättningar och den atmosfär som framträder starkast i verksamheten.

Våra frågeställningar är:

- Vilka former av samspel kommer till uttryck mellan pedagog och barn i tambursituationen?
- Vilka förutsättningar i verksamheten enligt pedagogerna kan påverka former av samspel mellan pedagog och barn i tamburen?

Vi har i denna undersökning använt oss av en kvalitativ studie, med en utvecklingspedagogisk ansats. För datainsamling har vi använt metoderna video observation och genomfört ett informellt samtal med arbetslaget.

Resultat av studien visar att det förekommer olika former av samspel i tamburen. Däremot vilka former av samspel det är som kommer till uttryck beror på vilken atmosfär som ter sig i tamburen, det i sin tur beror på vilka faktorer och förutsättningar i verksamheten som finns för stunden. Målet med studien är att väcka intresse för andra verksamheter, utöver den som studien genomfördes på, att studera hur deras samspel med barnen ter sig i tamburen. Och därmed lyfta fram kommunikationen i tamburen som mer än bara ett rum för utgång eller ingång.

Förord

Vi har under examensarbets gång skrivit alla delar tillsammans. Vi valde att inte dela upp arbetet för att på ett smidigare sätt få ner bådas tankar, uppfattningar och tolkningar på allt vi läst och den insamlade data. Under arbetets gång har vi försökt haft bra kontakt med vår handledare för att ha kontroll på att vi inte spårar ut från vårt valda forskningsområde.

Tack till personal och barn på den förskola/avdelning där studien genomfördes. Genom ert deltagande i observationer och informellt samtal har vår studie vuxit fram.

Vi vill också ge ett stort tack till våra familjer som har stöttat oss genom hela examensarbetet. Ett stort tack även till Zaira Jagudina som har handlett oss genom examensarbetet.

Innehållsförteckning

Abstract

Förord

Inledning.....	5
Bakgrund	6
Syfte och problemformuleringar	6
Tidigare forskning	7
Teoretisk anknytning.....	8
Barns perspektiv, barnperspektiv och det relativt kompetenta barnet	8
Samspel	9
Explorativa samspel	9
Berättande samspel	9
Formbundna samspel	9
Atmosfär	10
Samspelande atmosfär	10
Instabil atmosfär.....	10
Kontrollerande atmosfär	10
Metod	11
Avgränsning	11
Urval.....	11
Observation.....	12
Informellt samtal.....	12
Tillvägagångssätt	13
Analysmetod	13
Fördelar och nackdelar med metoderna.....	14
Rimlighetskriterier.....	14
Reliabilitet.....	14
Validitet.....	14
Etiska frågor	15
Vetenskapsrådets fyra huvudkrav är:	15
Informationskravet	15
Samtyckeskravet	15
Konfidentialitetskravet.....	15
Nyttjadekrav.....	15

Analys.....	16
Beskrivning av miljön	16
På väg UT: Det explorativa samspelet och samspelande atmosfär	16
På väg IN: Explorativt och berättande samspel med en instabil atmosfär	19
Kontrollerande atmosfär och formbundet samspel	21
Diskussion	22
Vilka former av samspel kommer till uttryck mellan pedagog och barn i tambursituationen?.....	23
Vilka förutsättningar i verksamheten enligt pedagogerna kan påverka former av samspel mellan pedagog och barn i tamburen?	25
Samhällsperspektivet.....	26
Studiens metod	27
Didaktiska konsekvenser	28
Referenser.....	28
Bilagor	

Inledning

Förskolor ska idag utgå från *Educare* som sammanväver en helhetssyn på lek, lärande och omsorg (Vallberg Roth, 2002, s. 172). Begreppen ska inte särskiljas, utan ses som kompletterande moment till varandra.

”Barnen ska få stimulans och vägledning av vuxna för att genom egen aktivitet öka sin kompetens och utveckla nya kunskaper och insikter. Detta förhållningssätt förutsätter att /.../ olika sätt att lära balanseras och bildar en helhet” (Skolverket, 2010, s.7).

Läroplanen skriver fram vad förskollärare och arbetslaget ska ansvara för att arbetet i verksamheten sker i enlighet med strävansmålen som står skrivna i läroplanen. Strävansmålen lyfter fram den enskilda förskollärarens ansvar för barngruppen så väl som arbetslaget. Alla som verkar i verksamheten ska följa de normer och värden som står skrivna i läroplanen för förskolan för att kunna genomföra förskolans uppdrag (Skolverket, 2010, s.8). Mer konkret ska arbetslaget ta ansvar för bland annat: barns trivsel, utveckling, lärande, lek, omsorg, samverkan med föräldrar och dokumentation. Arbetslaget ansvarar också för att utveckla enskilda individer till demokratiska medborgare.

Det som kan upplevas problematiskt är att utöver de skrivna riktlinjerna för vad förskollärare och arbetslaget förväntas ansvara för, finns det andra uppgifter som pedagogerna ska utföra som tar tid från barngruppen. Storleken på barngrupperna i förskolan har ökat medan ytan som barnen förväntas dela på blir mindre gentemot antal barn (Persson, 2008, s.20). Det är brist på vikarier som kan leda till överansträngning för ordinarie personal. Mycket av besluten som tas angående verksamheter och hur det ska se ut avgörs på en institutionell nivå som varken förskolechef eller pedagoger kan påverka. Detta leder till att personalen i förskolor blir mer stressade av ökade arbetsuppgifter och andra faktorer som blir till hinder för samspel. Detta kan påverka både pedagoger och barns hälsa och trivsel. Problem och svårigheter som finns i verksamheterna är viktiga att studera för att skapa bättre förutsättningar för barns och pedagogers möjligheter till samspel.

Anledningen till varför vi valt att studera samspel i tamburen som utgångspunkt var för att vi vill lyfta fram tamburen som ett rum där kommunikationen mellan pedagog och barn kan förekomma på samma villkor som i ett vilket annat rum på förskolan (Björk-Willén, 2013, s.93). Tamburen innefattar många möjligheter att ta till vara på utifrån *Educare* konceptet. Därför anser vi att tamburen är mer än ett rum för utgång och ingång. Det saknas också forskning om kopplingen mellan former av samspel och atmosfärer i tamburen. För att synliggöra ett eventuellt samspelsmönster och en dominerande atmosfär valde vi att observera tamburen vid både utgång och ingång.

Bakgrund

Med studien vill vi väcka intresse för pedagoger runt om i Sverige att studera hur deras samspel med barnen ter sig i tamburen och genom resultatet synliggöra vilken form av samspel och atmosfär det är som framträder starkast och varför. Beroende på resultat kan frågor om förskolans arbetsätt, förhållningssätt och kvalité studeras och därmed utvecklas och förbättras.

Att studera hur samspelet mellan pedagogerna och barn ter sig på förskolan är överlag en viktig faktor att studera. Att samspela med barnen är något pedagogerna förväntas göra hela dagen. Vi har tidigare arbetat inom förskolan med barn i olika åldrar och under utbildningen har vi genomfört fyra verksamhetsförlagda utbildningar, tagit del av litteratur och föreläsningar som lyfter fram *Educare* konceptet som utgångspunkt för det pedagogiska arbetet. Utifrån *Educare* är omsorgssituationer en del av det pedagogiska arbetet (Skolverket, 2010, s.5). Under VFU perioderna har vi tagit del av hur pedagogerna arbetar utifrån *Educare* och därmed har en avgörande roll för hur samspel ter sig – i vårt fall i tamburen-. Det har hjälpt oss att skapa en vision om hur förskolor kan arbeta och hur det teoretiska implementeras i det praktiska.

Syfte och problemformuleringar

Syftet med vår studie är att skapa en förståelse för hur olika former av samspel mellan pedagog och barn i tamburen kan komma till uttryck beroende på förutsättningar och den atmosfär som framträder starkast i verksamheten.

Utifrån syftet har följande frågeställningar lyfts fram:

- Vilka former av samspel kommer till uttryck mellan pedagog och barn i tambursituationen?
- Vilka förutsättningar i verksamheten enligt pedagogerna kan påverka former av samspel mellan pedagog och barn i tamburen?

Tidigare forskning

När vi sökte efter tidigare forskning kring fenomenet samspel, atmosfär och tambur, hade vi svårt att få fram vetenskapliga arbeten som berörde ämnet. Däremot fann vi en studie av Polly Björk-Willén, lektor i pedagogiskt arbete vid Linköpings universitet, som handlar om samtal i förskolans tambur på skilda villkor. Vi hittade också fyra kandidatuppsatser som berör samspel och tambursituationer, men deras perspektiv, forskningsområde, syfte och resultat skiljer sig från vår studie. I vår studie fokuserar vi på tre olika former av samspel, och tre atmosfärer, medan de tidigare studierna har en övergripande förståelse av samspelet som ett fenomen i interaktionen och bemötandet mellan pedagog och barn.

Björk-Willén har i boken *nationell förskola med mångkulturellt uppdrag* (2013) skrivit kapitlet *samtal i förskolan – på skilda villkor* där författaren använder sig av begreppet tamburkontakt, för att beskriva och lyfta tamburen som en arena där daglig samverkan genom samtal och interaktion skapas av parterna (Björk-Willén, 2013, s.93). Björk-Willén beskriver tamburen som en arena för samtal mellan aktörer, där alla har sina preferenser och referensramar och därmed olika förhållningssätt mot barn och barnfostran (ibid, s.93).

Engström (2010) skrev i sin uppsats om kommunikativa samspel mellan barn och pedagoger - vad utmärker en fungerande tambursituation. Syftet med uppsatsen var att belysa om tambursituationen erbjöd goda kommunikativa möten mellan barn och pedagoger samt vilka speciella strategier pedagogerna använde sig av för att tambursituationen skulle fungera. Studien utgår från det postmoderna perspektivet. Studiens resultat visar att pedagogerna skapar tillsammans med barnen möjligheter för kommunikativa samspel. Men att pedagogernas kompetens och vilja att reflektera kring verksamheten också är av stor vikt.

Bylander och Gradh (2011) skrev en uppsats om förskollärares intentioner och agerande i bemötandet av barn i tamburen ur ett genusperspektiv. Syftet deras uppsats var att få en förståelse för hur samspel och bemötande mellan förskollärare och pojkar respektive flickor ser ut i praktiken. Studien är från ett sociokulturellt och genusperspektiv. Deras resultat av studien visade att det inte fanns några synbara skillnader avseende samspel och bemötande mot flickor respektive pojkar. Istället visade resultatet olika aspekter – att utveckla självständighet, individuellt bemötande, verbal och icke verbal kommunikation och fostran har betydelse för hur samspel och bemötande tar sig uttryck i tamburen.

Emanuelsson och Torlamb (2009) har skrivit en uppsats om tambursituationen i förskolan – en intervjustudie med pedagoger och barn om bemötande. Det övergripande syftet med studien var att ge en bild av hur pedagoger ser på och tar till vara på individers olikheter och kompetenser i en barngrupp. Syftet var också att studera barns upplevelser av pedagogernas bemötande i och planerade av tambursituationen. Studiens tyngdpunkt ligger på pedagogerna och deras arbetssätt då detta ligger till grund för barnens upplevelser. Studien är en kvalitativ intervjustudie med inspiration från den hermeneutiska ansatsen. Resultatet av studien visade en strävan hos pedagogerna att bemöta varje barn individuellt och att tillvarata barnens kompetenser genom att bland annat göra gruppindelningar. Pedagogerna såg många gånger rutinsituationerna som ett stressmoment och önskade därmed förändringar. Barnen är till

största delen nöjda men uttryckte önskemål om mer inflytande och en lugnare miljö i tamburen.

Eliasson och Piltorp (2011) skrev om lärande i tamburen – en kvalitativ fallstudie om den pedagogiska atmosfären. Syftet med deras studie var att ta reda på i vilken utsträckning personalen tog tillvara på lärande och samspel i tamburen. Författarna har i studien utgått från utvecklingspedagogiken och det sociokulturella perspektivet. Resultatet av studien visade att pedagogen upplever tamburen som en lärandemiljö och är medvetna om faktorer som kan påverka lärandet och samspelet.

Den tidigare forskningen är intressant för vår studie, deras resultat tyder på att det finns ett samspel mellan pedagog och barn i tamburen. Utifrån detta går vi vidare med vår studie och fokuserar på vilka former av samspel det är som kommer till uttryck och vilken atmosfär det är som framträder starkast i tamburen.

Teoretisk anknytning

För att kunna skapa en djupare förståelse av samspelet mellan pedagoger och barn bygger vi på Johansson och Pramling Samuelsson (2007, s.17) som skriver att meningskapandet är en viktig dimension för att förstå barn och pedagogers intentioner till samspel. Vi problematiserar vidare hur samspelet fungerar i verksamheten och dels på hur pedagoger tar hänsyn till barnens sätt att tänka och agera i dessa specifika situationer. Problematisera gör vi med hjälp av teoretiska begrepp: barnperspektiv, barns perspektiv och det relativt kompetenta barnet, samspelsformer och atmosfärer, som presenteras och förklaras nedan i detta avsnitt. Den pedagogiska ansatsen som studien utgår ifrån är utvecklingspedagogik.

Utvecklingspedagogik

Pramling Samuelsson har tillsammans med andra forskare vid Göteborgs Universitet utvecklat utvecklingspedagogiken, där pedagogens roll beskrivs som en aktiv, stödjande och engagerad person i barns utveckling, lärande och erfarenhet. Barnen ska få möjlighet till ett inflytande och vara delaktiga i sin egen och andras utveckling. Likaväl ska de få möjligheten att tala, tänka, lyssna, reflektera och handla utifrån sin egen kompetens och kunskap (Pramling Samuelsson och Sheridan, 2006, s.109). Utifrån barns perspektiv är världen inte indelad i olika ämnen eller fenomen, utan förstås som en helhet som med tiden kommer att urskiljas och differentieras till en ny förståelse (Johansson och Pramling Samuelsson, 2007, s.25-26).

Barns perspektiv, barnperspektiv och det relativt kompetenta barnet

Barns perspektiv innefattar hur barnet ser på en situation och ett agerande utifrån sin egen tolkning vilket även framhävs i Barnkonventionen (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007, s.30). Begreppet barnperspektiv syftar till att vuxna intar ett perspektiv där de agerar och förväntar sig vissa saker för barnets bästa. Den vuxne strävar efter att förstå och se på omvärlden utifrån barnets ögon (Johansson, 2011, s.82, 88). Pramling Samuelsson och Sheridan (2006, s.132) skriver att vuxna försöker tolka och förstå hur barn tänker, varför barnen gör som dem gör, varför de vägrar eller gärna vill genomföra vissa saker och varför vissa barn går bättre ihop än andra.

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2012, s.13-15) skriver att dagens barn framtonas som kompetenta, där barnen ses som aktiva aktörer över sitt eget meningsskapande. Barn har egna förmågor, möjligheter och är kunniga. En syn på ett kompetent barn förutsätter en utveckling och ett lärande som är förenligt med barn lek som i sin tur förutsätter det sociala samspelet mellan barn och vuxna. Sommer (2012, s.43) skriver dock fram att ordet kompetensbarnet bör användas med eftertanke eftersom ordet i sig kan ha olika innebörder beroende på i vilket sammanhang det används. Kompetent står för ett kunnande och en skicklighet, som författaren senare uttrycker sig inte vara det rätta ordet för att se barn som aktiva aktörer. Att inte utgå från barnet som en novis, okunnig, är visserligen idag utgångspunkten för verksamheter och inte minst står det skrivet i läroplanen, men ordet i sig kan leda till missledande tankesätt över vad barn förväntas kunna och göra. Istället menar Sommer (2012) att ordet det relativt kompetenta barnet har ett bättre syfte för vad som står skrivet i läroplanen och den syn vi idag har på barn som aktiva och kunniga aktörer. En relativ kompetens kan förstås som att barn precis som vuxna kan vara kompetenta inom ett område, men kan omöjligt vara det inom allt. Det relativt kompetenta barnet lär och utforskar utifrån sitt intresse och sitt behov för att med tiden blir mer och mer kompetent (2012, s.49).

Samspel

Samspel beskrivs i Nationalencyklopedin (www.ne.se – hämtades 2015-04-02) som en gemensam handling. I tidigare studier förstås samspel utifrån tre synvinklar: Genusperspektiv, bemötande och strategier. Johansson och Pramling Samuelsson (2007, s.48) relaterar samspel till pedagogens öppenhet eller bundenhet för leken och lärandets form som möjliggörs.

Vår studie utgår från att ett samspel sker mellan två eller flera parter. Om pedagogens eller barns intentioner till samspel besvaras inträffar det en gemensam handling som leder till någon av nedanstående former av samspel.

Explorativa samspel

Barnen tillåts ta initiativ, kontroll, upptäcka och prova sig fram där pedagogerna följer, stödjer och utmanar barnens intentioner. Pedagogerna strävar efter att skapa samspel som möjliggör mötet mellan lek och lärande, där båda är i fokus (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007, s.49).

Berättande samspel

Pedagogerna riktar sig mot innehållet i barnens lekar som även kan relateras till barns livsvärld. De kan också bidra till barnens lek och livsvärld genom att föra in den ”riktiga världen” i leken, ställa frågor, relatera och utmana (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007, s.58). Men i vår studie kommer det berättande samspelet att utgå från hur pedagogerna skapar lustfyllda tillfällen i tamburen.

Formbundna samspel

I första hand strävar pedagogerna efter att lära barn, ofta rör det sig om formellt eller ett ”skol influerat” lärande. Barns möjligheter till kontroll och upptäckter och överskridanden är underordnade pedagogernas intentioner. Uppgiften som barnen förväntas lösa är i förgrunden (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007, s.68).

Atmosfär

Johansson (2011) beskriver att begreppet atmosfär kan ha skilda innebörder beroende på vem som ger förklaringen och i vilket sammanhang begreppet används. Vidare diskuterar författaren att atmosfärerna kan syfta till gemensamma och återkommande drag av attityder, förhållningssätt och engagemang eller en närvaro och ett samspel med barnen. I första hand är det vuxnas kommunikation som ligger i fokus, men för att förstå samspelet måste barnens attityder som de uttrycker synliggöras och tolkas. De vuxnas förhållningssätt till varandra är viktigt för det pedagogiska klimatet och därmed kvalitén i förskolan. I denna studie pratar vi inte enbart om de enskilda aktörerna och hur dem påverkar attityderna som sker, utan också hur aktörerna är påverkade av den atmosfär som finns i verksamheten (Johansson, 2011, s.22-23).

Samspelande atmosfär

När en pedagog befinner sig i en samspelande atmosfär är man lyhörd för barnet och har en tydlig närvaro i barnets livsvärld. Det finns ett stort engagemang för barnets livsvärld där pedagogerna arbetar för att förstå, vara nära och möta barnens intressen och vilja. Pedagogerna är närvarande både fysiskt och psykiskt och fokus är ständigt riktat mot det barnet gör. Glädjen som utstrålas från pedagogen i samband med det barnet gör är en väsentlig del i en samspelande atmosfär. Barnen tillåts prova, undersöka, komma med förslag och ta kontroll. Det är en avslappande tillvaro där gränsöverskridanden inte är i fokus utan istället är det tanken om vad barnet gör och varför som är det centrala (Johansson, 2011, s.25, 28-29).

Instabil atmosfär

En instabil atmosfär innefattar både en närhet till barnen och ett visst emotionellt avstånd. De vuxna skiftar mellan att vara närvarande i det barnet gör till att inta en distans. Vuxenperspektivet framträder mer och pedagogerna ser, hör eller svarar inte på barnens egna avsikter och initiativ. Å ena sidan är pedagogen delaktig i det barnen gör, svarar på tilltal, ler, ger närhet och finns som stöd. De visar ett engagemang. Å andra sidan kan de i samma stund eller vid ett annat tillfälle inta ett mer passivt förhållningssätt och skapar en distans mellan sig själv och barnen. Närvaron är enbart fysisk i den mån att pedagogen befinner sig i samma rum och kan delta i leken, men växlar hela tiden från att delta i det barnen gör till att samtala med en annan pedagog eller backa och inta en övervakande roll. Arbetssättet att variera från att vara involverad i det barnen gör till att inte vara det alls, handlar om att inte störa barnens lek men ändå finnas till hands som vägledare (Johansson, 2011, s.33-34).

Kontrollerande atmosfär

I en kontrollerande atmosfär utmärks vuxnas strävan efter kontroll, det behöver dock poängteras att en kontrollerande atmosfär inte måste förstås i enbart negativa termer. Pedagogiska verksamheter behöver ha någon form av kontroll för att styra upp dagen, följa läroplanen och skapa en trygg miljö för alla barn. Det handlar om att ta ansvar för den egna verksamheten. Den kontrollerande atmosfären kan dock upplevas som dämpad genom att pedagogen uttrycker sig med få känslouttryck, vill ha ordning och struktur (Johansson, 2011, s.44). Å andra sidan, den kontrollerande atmosfären kännetecknas av en maktkamp mellan vuxna och barn, där barnen ska rätta sig efter vad de vuxna säger och vuxna försöker på olika

sätt att återskapa kontrollen över barngruppen (ibid., s. 44-45). Genom påfrestande situationer så som övergången mellan aktiviteterna exempelvis när barnen ska in eller ut efter eller för utevistelsen, byta blöja, måltider, vilan blir den kontrollerande atmosfären mycket tydlig (ibid., s. 48). Oftast står pedagogerna inför dilemmat där olika moment måste vara klara i tid fast barnen tycks inte göra det vad de vuxna förväntar sig. Den kontrollerande atmosfären kännetecknas också av regler som skapas av pedagoger för att generera struktur som upplevs som starkt begränsade ur barnens perspektiv (ibid., s.48-49). Därför kan den kontrollerande atmosfären beskrivas i form av distans och kontroll.

Metod

Kvalitativa forskningsmetoder syftar till att beskriva och tolka fenomenet med möjlighet att förstå fenomenet med upplevelser samtidigt som metoden innebär ett val av en specifik miljö och en mindre undersökningsgrupp (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013, s.125,126). Vår studie baseras därmed på en kvalitativ forskningsmetod där vi studerar en specifik miljö, tamburen. Kvalitativa studier bygger på en uppfattning om att olika sociala verkligheter kan tolkas på skilda sätt, därför kan vår studie ha en explorativ karaktär som innebär att vi vet lite om fenomenet i förväg. Kvalitativ forskningsprocess förstås som att forskaren kommer utifrån sina iakttagelser eller annan datainsamlingsmaterial fram till en förklaring av fenomenet. Därför har vi som forskare en viktig roll eftersom våra värderingar och erfarenheter ligger till grund för tolkningen av data som samlats in genom observationer och samtal (Jacobsson, B., personlig kommunikation, 27 januari 2015). Vi använder oss av tidigare forskning och relevanta teorier. Datainsamlingsmetoderna inom kvalitativa studier innebär en systematisk insamling av material för att på en djupare nivå studera fenomenet. Den systematiska insamlingen av material görs för att identifiera ett sammanhang och mönster (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013, s.127).

Att observera och genomföra informella samtal om det observerade under samma dag ger oss pedagogernas egen syn och tolkning på den specifika situationen. Därför kan denna typ av datainsamling kallas för etnografisk metod (Eriksson Barajas, et.al, 2013, s. 148-149). Observationerna ger oss en bild över *hur* samspelen ter sig medan samtalet med pedagogerna ger oss en bild över deras *egna* föreställningar om samspelet med barnen i tamburen. Därför har kombinationen av observation och samtal valts för studien för att få svar på våra forskningsfrågor.

Avgränsning

Metoder som vi har valt bort är enkäter samt intervju med barnen. Enkäter används inom den kvantitativa forskning, eftersom enkätfrågor mäter egenskaper är den typen av datainsamling inte aktuell för vår studie. Vi har också valt bort att samtala med barnen eftersom vår forskningsfråga inte riktar sig direkt mot barnen utan pedagogerna.

Urval

Ett urval i en kvalitativ studie innebär att välja enheter som består av människor, miljöer och tidpunkter som går att överföra till andra liknade situationer (Barajas Eriksson, Forsberg & Wengström, 2013, s.136).

Vi tog kontakt med redan bekanta pedagoger på en Reggio Emilia inspirerande förskola där, vi frågade om vår studie fick genomföras på deras ett till tre års avdelning. Vi valde åldersgruppen för att vi ville se hur kopplingen mellan samspelsformerna i tamburen kan komma till uttryck mellan pedagog och yngre barn, som har kommit olika långt i sin verbala utveckling. Samtidigt för att få syn på förutsättningarna som pedagogerna har för att samspela med barnen.

Vi fick ett positivt svar och skickade därefter tillståndsblanketter till avdelningen om barnen får vara med på film, som pedagogerna delade ut till vårdnadshavarna. Vi inväntade svar under cirka en vecka och fick tillstånd att tolv av tretton barn fick delta i vår undersökning. Anledningen till varför vi valde att observera både utgång och ingång var för att få mer data att analysera och för att se eventuellt olika mönster som sker i samspelet vid utgång och ingång. Studien har utförts ur våra egna frågeställningar att studera hur samspelet ter sig mellan småbarn och pedagoger.

Nedan kommer vi beskriva hur datainsamlingen genomfördes med hjälp av observation och informellt samtal med pedagoger.

Observation

Att observera innebär att man undersöker eller iakttar något. För att studera hur samspelet ter sig i tamburssituationen har vi valt att använda oss av observation av första grad. Att observera av första grad innebär att den som observerar inte är delaktig i det som observeras dvs. vi deltar inte i aktiviteten, situationen eller samtalet som uppstår utan intar en passiv roll i den mån det är möjligt. För att förstå hela komplexiteten som sker är observation en metod där vi på ett systematiskt sätt samlar in data via hörsel och syn i ett naturligt sammanhang (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013, s.132).

Informellt samtal

För att få en tydligare bild över vad som sker i tamburen, hur samspelet upplevs av pedagogerna ville vi prata med alla tre pedagoger på avdelningen. Med informellt samtal menas att forskaren och undersökningspersonen träffas ansikte mot ansikte. Avsikten med det informella samtalet är att förstå vilken mening undersökningspersonerna, i detta fall pedagogerna, lägger i en händelse. Det ställs inga standardiserade frågor och det informella samtalet blir till icke konstruerat. Repstad (2007, s.93) rekommenderar att samtal bör genomföras med hjälp av en ljudinspelning. Fördelen med att spela in det som sägs är att den som söker svar inte behöver anteckna ner det respondenten säger utan kan istället fokusera på att lyssna och följa upp det som sägs. Bjorndal (2005, s.72) beskriver att ljudinspelning har en fördel med att konservera det som sägs för att vid ett senare tillfälle gå tillbaka och höra upprepande gånger vad som sägs. Likaväl kan ljudinspelning och videoinspelning registrera det verbala och icke verbala som vi annars kan gå miste om. Vi har under samtalet intagit en roll som innebär att lyssna mer än prata. Utifrån det som de intervjuvande säger kan följdfrågor ställas (Eriksson Barajas alt.el, 2013, s.127-129).

Tillvägagångssätt

Vi besökte förskolan kl. 8.30 på det bestämda datumet och vi kom till förskolan i god tid för att ge barnen möjligheten att hälsa på oss i lugn och ro. Vi pratade med pedagogerna om hur de tänkt lägga upp förmiddagen. Pedagogerna meddelade att de planerat att gå ut runt klockan tio.

Vi gick ut till tamburen för att förbereda oss i den valda observationsmiljön. Till vår hjälp använde vi oss av två IPADs för att filma. Vi provade att filma utifrån flera olika vinklar tills vi bestämde oss för att filma ur två olika perspektiv. Bjorndal (2005, s.82) skriver att en handkamera har större fördel med att den som sköter kameran kan fokusera på olika skeenden och anpassa vinkeln på kameran efter det. Observatör 1 stod i tamburen, i ett hörn och hade uppsyn över hela tamburen inklusive gången mot hallen. Observatör 2 befann sig i hallen, där uppsynen var begränsad till dörröppningen mot tamburen och fångade enbart en liten del av hallen. Vid några tillfällen satt pedagogerna med ryggen emot observatör 1 eller observatör 2, att filma utifrån två olika vinklar gav oss möjligheten att fånga upp det som den andre kanske gick miste om. Vid filmningen av utgången uppstod tekniska problem med en IPAD, detta gjorde att vi förlorade vi en liten del data.

Under vilan hade vi ett samtal med alla tre pedagoger, som vi fick godkännande av samtliga att göra en ljudinspelning på.

Analysmetod

Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013, s.164) tar upp fem steg för att en innehållsanalys som vi har utgått ifrån. Vi började med att transkribera observationerna och läste sedan genom materialet ett flertal gånger för att kunna synliggöra koderna (situationerna) som materialet innehöll; vad tyder på tre olika formerna av samspel? Därefter har vi kondenserat koderna till kategorier som; UT och IN med underkategorierna explorativt samspel, berättande samspel och formbundet samspel. Vi sökte sedan efter samspelsmönster som framkom från det material vi valt ut. Resterande material valdes bort på grund av icke relevans för studien utifrån koder och kategorier vi sökte efter. Sedan tolkade och diskuterade vi vårt resultat.

Samma process använde vi oss av för att transkribera ljudinspelade informella samtalet med arbetslaget. Fokus låg där på atmosfärerna. Därmed var våra kategorier: UT och IN med underkategorierna samspelande atmosfär, instabil atmosfär och kontrollerande atmosfär. Vi sökte sedan efter en koppling mellan atmosfärerna och samspelsformerna vi valt ut. Resterande material valdes bort på grund av icke relevans för studien utifrån koder och kategorier vi sökte efter. Vi tolkade och diskuterade resultatet.

Utifrån observationerna och det informella samtalet har vi markerat vad vi ser som förutsättningar för att samspelsformerna ska komma till uttryck. Likaväl markerade vi vilka förutsättningar som pedagogerna ansåg kan påverka samspelet med barnen.

Fördelar och nackdelar med metoderna

Video - och ljudinspelning

Att observera med hjälp av film och ljudupptagning finns det fördelar och nackdelar. Som en gemensam fördel med att filma och ta upp ljudet är att detaljer fångas upp – det verbala och det icke verbala, gester, mimik, kroppsspråk etc. Tack vare video och ljudinspelning kan vi också vid senare tillfällen återgå till den insamlade data och se de moment som kan gått miste under observationen. En nackdel i dagens samhälle är att vi i många fall förlitar oss för mycket på tekniken och skulle den under inspelning krångla kan man gå miste om data. Med krångel menar vi exempelvis att om man inte kan hålla i IPAD:en under tiden man filmar utan måste placera den någonstans så finns det en risk att man dels kan få fel vinkel, förflyttar sig ur bild eller att inspelningen avbryts automatiskt av någon anledning.

Det är också viktigt att ha hänsyn för att de som observeras kan känna sig obekväma, iakttaga eller uppleva att det kommer användas som någon form av bedömning på deras presterande. Detta kan leda till att personen i fråga agerar utöver det vanliga eller försöker undvika att medverka överhuvudtaget. Likaväl är det viktigt att vara medveten om att det som filmas och spelas in kan vara konstlad och inte ge en rättvis bild över hur verkligheten egentligen är (Bjorndal, 2005, s.76-78).

Rimlighetskriterier

Kvalitativa studier brukar inte vara representativa och generaliserbara därför utgår vår text från reliabilitet och validitets kriterier.

Reliabilitet

Reliabiliteten används som ett mätverktyg för att ta reda på om verktygen vi använt oss av i studien för att få svar på frågeställningarna är tillförlitliga. Exempel på en reliabilitetsbrist som kan finnas i vår studie är feltolkningar av svar och händelser. (Stukát, 2005, s.125). Vi har inte gjort mätningar men skapat andra slags verktyg, dels intervjuguiden som vi har testat i en pilotintervju och justerat efteråt i samråd med handledare. En annan aspekt som ökar studiens tillförlitlighet är att vi spelade in och transkriberade det informella samtalet, att vi var två stycken som kodade samtalet, där handledaren fungerade som ett stöd under kodningsprocessen. Detta gjorde att eventuella missförstånd och skevheter i tolkning av data kunde minskas.

Validitet

Med validitet menas en förmåga att mäta det som är avsett att mätas. I vår studie mäts validitet utifrån våra forskningsfrågor som vi kommer att få svar på med hjälp av videoinspelade observationer av samspel mellan pedagog och barn i tamburen samt respondenternas egna förklaringar i form av ljudinspelat informellt samtal (Eriksson Barajas, et.al, 2013, s. 124-143). Eftersom pedagogerna är bekanta för oss sedan innan upplever vi att det var en förtroendefull situation som gav oss tillförlitliga svar under det informella samtalet (Stukát, 2005, s.126-128). Validiteten i studien kan bedömas som relativt god, eftersom vi har försökt ha en röd tråd i forskningsprocessen när vi formulerade forskningsfrågor och syfte, val av teorier, metod, använde intervjuguiden och sett till att analysen ligger i linje med frågeställningar och den teoretiska ramen.

Vår studie är liten i den bemärkelsen att all datainsamling kommer från en avdelning på en förskola. Därför blir validitet graden hög för den observerade platsen. Vår förhoppning med studien att den ska väcka intresse för övriga verksamheter och pedagoger till att studera formerna av samspel på sin avdelning och därmed öka validiteten (Eriksson Barajas, et.al, 2013, s. 124-143).

Etiska frågor

Under studien har vi följt vetenskapsrådets fyra huvudkrav (Vetenskapsrådet, hämtades: 2015-04-26). Vid kontakt med förskolan där studien genomfördes förklarade vi vårt syfte med forskningsuppgiften. Pedagoger och målsmän tog del av samtyckeskravet. All insamlad data är konfidentiell. Utöver vetenskapsrådets fyra huvudkrav finns det också mänskliga etiska principer som vi tog hänsyn till. När vi genomförde observationen hade vi sedan innan fått klartecken att observera pedagogerna i tamburen, trots det upplevde vi att en pedagog inte var bekväm med att bli observerad. Pedagogen uttryckte inget missnöje men kroppsspråket och undvikandet att hamna i fokus gav en tydlig bild över pedagogens obehag av att bli iakttagen. Vi kunde ytterligare en gång ställt frågan om alla vill delta och därmed undvikt att skapa ett obehag hos pedagogerna. Utan att avbryta observationen, observerade vi enbart de två övriga pedagogerna som uppvisade ett mer avslappnat beteende. Målsmännen gav påskrivna tillståndsbblanketter att deras barn fick delta i studien, men även här är det viktigt att vara uppmärksam på om något barn undviker rummet som observeras, gömmer sig från kameran eller uttrycker sig verbalt eller icke verbalt ett obehag av att vara med. Därför är det viktigt att utöver målsmännens och pedagogernas samtycke, också få klartecken från barnen själva att det är tillåtet att vi filmar dem.

Vetenskapsrådets fyra huvudkrav är:

Informationskravet

Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte

Samtyckeskravet

Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan. I vissa fall bör samtycke dessutom inhämtas från förälder/vårdnadshavare om barnet är under femton år.

Konfidentialitetskravet

Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Alla namn som används i studien är fiktiva.

Nyttjadekrav

Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.

Analys

Genom att jämföra olika delar i observationsmaterialet samt sammanställda utsagor från det informella samtalet har vi i tambursituationer som utspelas när barnen är respektive på väg ut och på väg in sett skillnader i samspelsmönstret som kan identifieras i materialet nedan. I analysen kopplar vi samspelsformerna: explorativa, berättande eller formbundna till en aktör nivå, dvs. pedagogerna. Verksamheten kan ha olika atmosfärer: kontrollerande, instabil och samspelande som vi kopplar till en verksamhets nivå.

Den atmosfär - det vill säga återkommande drag av attityder, föreställningar och engagemang - som framträder starkast på förskolan, kan påverka arbetsätt och det samspel som sker mellan pedagog och barn. Likaväl kan de/den samspelsform som ter sig påverka den atmosfär som har framkommit.

Beskrivning av miljön

Platsen för observation – tamburen - består av två rum. Ett mindre rum, som vi i studien kommer att kalla för hallen, där ytterdörren är. I hallen finns informationstavlor, regnkläder och stövlar samt en tvättmaskin, diskbänk, två torkskåp och en stövelknekt. Tamburen är det större rummet där barnens fack och hyllor är, en byrå med lådor till varje barns tillbehör och dylikt. Det finns tre mindre stolar med hjul som pedagogerna använder sig av för att närma sig barnens nivå och undvika skador i rygg och ben. I tamburen sker på och avklädningen

I det här avsnittet disponerar vi texten på följande sätt: På väg UT presenteras situationer som beskriver det explorativa samspelet och en samspelande atmosfär. Ett citat från det informella samtalet förtydligar pedagogernas egna tankar om utgången och hur de upplever den situationen i tamburen. Sedan följer På väg IN som med hjälp av situationer lyfter fram ett explorativt samspel och ett berättande samspel med en instabil atmosfär. Ett citat från det informella samtalet illustrerar återigen pedagogernas egna tankar och upplevelser av ingången och hur de ser på den situationen. Därefter kommer ett citat från det informella samtalet som tydliggör den kontrollerande atmosfären och det formbundna samspelet.

På väg UT: Det explorativa samspelet och samspelande atmosfär

I detta avsnitt presenteras och analyseras tre olika fall som exemplifierar det explorativa samspelet mellan pedagog och barn, som i sin tur relateras till stämningen i rummet - den samspelande atmosfären.

”Iiiaaa!”

I exemplet är det en pedagog med fyra barn.

”Iiiaa!” Theo gör ett ansträngande ljud när han drar upp byxorna.

Moa rullar fram till honom på stolen.

”Ska jag hjälpa dig? Iaaaa!” Moa och Theo drar upp byxorna

tillsammans. Theo plockar upp sin fleecetröja. ”Ta fleecetröjan” Säger

Moa och Theo tittar på henne innan han släpper tröjan och tar upp

jackan. Moa böjer sig fram och tar upp fleecetröjan ”Titta vad du gör..

Titta vad du gör..” Säger Moa ”Vad ska armen vara?”

*"Där ja, där ja" Säger Theo och stoppar i högra armen i fleecetröjan
"Där inne!" Säger han när andra armen ska stoppas in och snurrar
runt medan armen dras på. De tar på fleecetröjan.
"Nu kan du ta jackan!" Säger Moa*

Exemplet ovan ser vi som ett explorativt samspel där det är Theo som påbörjar samspelet med att göra ett ansträngande ljud och driver det vidare, Moa i sin tur svarar med en fråga om han behöver hjälp. Vilket tolkas att hon har en avvaktande roll och låter Theo vara den som fattar beslut och ta initiativet. Frågan är öppen och kunde besvaras med antingen ett ja eller nej samt genom kroppsspråket. Theo stod kvar och hade tydlig ögonkontakt med Moa. Moa uppmuntrar Theo till att ta på sig fleecetröjan med en öppen fråga om var armen ska vara. Theo i sin tur visar vart armen ska vara och bekräftar att han själv gör rätt genom att säga "där ja, där ja" och "där inne!". Moa har under samspelet en stödjande roll där Theo är den som avgör takten på påklädningen och Moa tillåter Theo att utforska och klä på sig på egna villkor. Moa bekräftar också Theos längtan efter att ta på sig jackan med ett starkt "nu". Utifrån situationen ser vi att det är en samspelande atmosfär, där pedagogen är lyhörd för vad Theo längtar efter och är närvarande i Theos livsvärld. Moa tolkar det Theo vill och tillåter honom att prova, undersöka och ta kontroll över situationen. Det är en avslappande tillvaro utan stress eller en tid att passa. Det som Moa lägger fokus på är att Theo klär på sig och inte hur han gör det. Situationen tolkas av oss att pedagogen ser till det relativt kompetenta barnet och intar även barnets perspektiv. Det finns också inslag av barnperspektivet då pedagogen uppmuntrar pojken att börja med fleecen för att minska risken att Theo kommer frysa ute.

"Så där ja!"

I detta exempel är det en pedagog med fem barn i hallen.

*Lina håller upp jackan för Cecilia som stoppar in ena armen.
"Ska du ta andra handen också?" Cecilia får i båda armarna och Lina
kollar på henne "Ska du ha jackan så? .... Så kan du väl inte ha
jackan?" Cecilia skakar lite på huvudet
"Nej.."
"Nää, ska vi göra ett nytt försök? Titta.. nu kom ju jackan så igen, titta
Cecilia, nu kom jackan så igen. Ska vi ta andra handen den här
gången?" Cecilia tar andra handen " ... så där ja!"*

Situationen ser vi som ett explorativt samspel där Cecilia är och tillåts ta kontrollen över hur hon vill börja ta på jackan. Lina har en avvaktande roll men ser till flickan behov där hon stödjer och stimulerar Cecilia med vägledande frågor som är öppna och ger flickan möjligheten att följa eller neka. Under påklädningen får Cecilia prova sig fram och undersöka bästa sättet att ha jackan på. Lina ser att jackan kommer att vara bak och fram men säger inget utan fullföljer påklädningen och frågar därefter om Cecilia vill ha jackan så. Det uppstår en tystnad och Lina låter Cecilia tänka efter, först efter en stund ställer hon med en frågande ton

om man kan ha jackan så. Varpå Cecilia säger nej och de försöker på nytt. Återigen är det Cecilia som bestämmer vilken arm hon vill börja med, jackan kommer åt fel håll igen och Lina uppmärksammar detta med en rolig ton och ger sedan ett förslag om att flickan kanske kan börja med andra handen. Flickan godkänner förslaget och provar det. Den samspelande atmosfären tar sig i uttryck när pedagogen låter Cecilia prova sig fram, upptäcka, analysera och fatta beslut över hur hon vill göra. Samspelet pågår ur en avslappande miljö trots att det är fyra barn till som befinner sig i hallen. Lina vet att Cecilia kan ta på sig jackan "rätt" trots det låter hon flickan utforska och prova att ha jackan på ett annorlunda sätt. Agerandet tolkas av oss som att pedagogen ser till den kompetensen Cecilia har.

"Öhöh! Öh!"

I exemplet är det en pedagog och två barn

Andreas står med mössan i handen och den andra handen ligger kvar på hyllan.

"Öhöh! Öh!" Säger Andreas

"Du får ta mössan först sen får du ta kepsen på dig"

"Öhöh.." Andreas rynkar på ögonbrynen

"Mm.. ta på mössan först då" Lina tar ner kepsen. Andreas tar på sig mössan och Lina sätter på kepsen "Så! Nu kan ni gå ut!"

Situationen kunde ha lett till ett formbundet samspel om Lina inte hade tolkat Andreas intentioner med att bära kepsen. Genom att förstå Andreas vilja att ha kepsen kunde Lina förhandla fram ett alternativ att ha både mössa och keps på sig. Pojken blir dock inte nöjd med svaret, utan vill på något sätt få bekräftelse om att han verkligen ska få ha kepsen. Återigen tolkar Lina pojken uttryck och kroppsspråk, hon lägger därför kepsen i sitt knä. Efter att pojken tagit mössan, får han snabbt kepsen på huvudet. Lina bemöter Andreas vilja att ha kepsen snarare än att ta kontroll och påpeka att det är för kallt utan mössa. Istället hittar hon en lösning och kombinerar pojken intentioner, önskan och vilja att gå ut med kepsen på sig. Om Lina inte hade sett till Andreas intentioner, hade situationen kunnat inta en kontrollerande atmosfär. Istället försöker hon förstå vad det är Andreas eftersöker och inte är nöjd med, på det sättet tar hon barnets perspektiv och initiativ till att visa vad det är han vill och möter honom i den viljan. Det leder till att atmosfären blir samspelande. Situationen visar att pedagogen tar ett barnperspektiv när det kommer till mössan. Hon är medveten om att pojken kommer att frysa om öronen. Samtidigt är det ett relativt kompetent barn som pedagogen ser i Andreas eftersom han är medveten om att han måste ha något på huvudet. Lina intar därefter också ett barns perspektiv, hon försöker hela tiden förstå och se situationen utifrån Andreas ögon och tolkar därefter.

Utifrån observationerna och tolkningar som vi gjort fick vi med det informella samtalet annorlunda data, som innehåller respondenternas egna tolkningar om hur de ser på samspelet i tamburen. Pedagogerna uttrycker sig om deras erfarenheter om när samspelet upplevs vara lättare.

Informellt samtal 1.1

Moa; Jag tycker att det är lättare att samspela med barnen när vi går ut. När man går in är det ofta lite hysteriskt. För att då är barnen trötta och hungriga och vi har lite bråttom. Oftast börjar man gå in alldeles för sent. Därför är det mycket lättare med samspel med barnen när vi går ut och erbjuda dem tid för att klä sig själva, tycker jag.

Lina; Många gånger gör vi så att den som går ut tar med sig fyra-fem barn först och sedan skickar vi ut de andra barnen succesivt för att göra det smidigare. Moa; Som det var idag när vi skulle bara gå ut på gården, då hade vi ganska gott om tid och då kan man låta det ta tid /.../ Idag kändes det jätte lugnt. Jag hade fyra barn med mig ut. Man är ju alltid medveten om att någon står och filmar också

Lina; Man tänker efter också. Om man inte hade blivit filmad då kanske hade man haft gjort andra små grejer i mellan också. Sprungit och hämtat grejer eller hit och dit lite mer. Nu var man lite mer fokuserad. Det är jätte bra då gör man det man ska göra.

Utifrån samtalet med arbetslaget framgår det att pedagogerna upplever en mer samspelande atmosfär vid utgången då det finns mer tid att erbjuda barnen både för samspel och att klä på sig själva. De menar också att vid utgången kan en liten mängd barn succesivt gå ut till tamburen med en pedagog. Barnen erbjuds mer tid och stöttning i att utforska och prova utifrån sin förmåga och sin takt. Vi är medvetna om att vår närvaro har påverkat pedagogernas handlingar, vilket de också ger uttryck för i citatet ovan. Samtidigt uttrycker sig en av pedagogerna med att vår närvaro bidrog till att de kunde fokusera på en sak, så som det ska vara.

På väg IN: Explorativt och berättande samspel med en instabil atmosfär

I detta avsnitt presenteras och analyseras två olika citat där det ena exemplifierar det explorativa samspelet och den andra ett berättande samspel. Båda ter sig inom en instabil atmosfär.

”Jonas tröja”

I exemplet är det en pedagog och tre barn

Theo försöker knäppa upp sin jacka. Moa sätter sig ner på en stol.

”Är det din tröja Jonas?”

Jonas går med tröjan till Moa, säger något ohörbart. Moa kollar i tröjan. Jonas pekar mot den och gör ett ljud

”Är den din? Jonas tröja?” Moa lägger den på hans fack

Theo tar av sig sin mössa. Ytterdörren öppnas och Lina hjälper ett barn in. Jonas går till Moa och gör ett ljud, tar hennes hand.

”Vad vill du att jag ska göra?” Frågar Moa och Jonas lägger händerna mot sin jacka ”Hjälpa dig med gradkedjan?”

Theo går till Moa.

"Kan du dra ner hela vägen?" Frågar hon Theo som pekar mot observatörerna.

Jonas står vid Moa och drar i sina hängslen, lägger en hand på Moas arm.

"Aa, men du, du kan prova lite själv... knäppa upp dem så.."

Cecilia gör ljud och Moa tittar på henne, flickan går till Moa.

"Går det inte?" Frågar Moa och hjälper Cecilia med jackan

I situationen sker ett explorativt samspel men det sker inom ramen för en instabil atmosfär. Det explorativa ser vi i och med att Moa återigen intar en avvaktande roll och tillåter att barnen tar kontrollen över sin egen avklädning och får på egen hand prova att klä av sig med henne som stöd i bakgrunden. Barnen är medvetna om att Moa finns till hands om de behöver hjälp, men det är när barnen tar initiativ till hjälp som Moa assisterar dem. Den instabila atmosfären tar sig i uttryck för att Moa har ett samspel med tre barn på samma gång, hon bekräftar enbart det barnen vill visa eller ber om hjälp med. Hon för inget djupare samtal med en enskild individ, istället pendlar hon mellan tre barn på samma gång. Samtidigt intar Moa en roll där hon uppmannar barnen att använda sig av sina egna relativa kompetenser som de har. Pedagogen ser till den enskilda individens perspektiv och ger en snabb bekräftelse på att hon förstår vad barnet i fråga vill

"Det är en myra!"

En pedagog och fem barn befinner sig i tamburen

"Kolla där är en myra.. kolla, Andreas!" Lina rullar med stolen bort till myran "Andreas kolla.. det är en myra!"

Andreas och Felix går till Lina och sätter sig på huk. Studerar myran.

Hedvig kollar bak på myran men börjar sedan pilla med något. Lina,

Andreas och Felix skrattar och följer efter myran. Lina går till

avdelningen. Pojkarna kryper efter myran och försöker göra samma sak

som den gör. Stannar myran så stannar pojkarna och inväntar på

myrans nästa rörelse. Pojkarna gör detta under en längre tid. De är sist

kvar i tamburen.

Situationen blir ett berättande samspel, Lina tar vara på ett naturfenomen – myran – som kom på besök i tamburen. Lina meddelar upptäckten med en spännande röst som väcker Andreas och Felix nyfikenhet till att studera myran närmare. Pojkarna försöker att komma så nära myran som möjligt, följer efter och härmar den. Myran blir till en lek där pojkarna försöker göra samma sak utifrån sin egen förmåga. De visar ett tydligt intresse gentemot myran och därmed blir situationen i tamburen lustfylld. Situationen ter sig ur en instabil atmosfär, Lina är å ena sidan till en början medverkande i det som pojkarna finner lustfyllt, de skrattar ihop och studerar myran. Å andra sidan intar hon ett passivt förhållningssätt när pojkarna börjar gå

efter myran och lämnar pojkarna till deras nya lek. Lina går till avdelningen för utföra andra arbetsuppgifter men finns till hands som vägledare. Vi tolkar situationen utifrån en syn på det relativt kompetenta barnet, hon uppvisar sin tillit gentemot pojkarna och utgår från att de sedan innan är bekanta och vet hur man behandlar småkryp. Lina intar ett tydligt barn perspektiv där hon förstår och vill undvika att avbryta pojkarnas lustfyllda ögonblick med myran. Lina låter pojkarna leka vidare medan hon själv går till avdelningen.

Pedagogerna berättar om utmanande situationer där samspelet med barnen utmanas och hur dagarna kan skilja sig åt, beroende på antal barn, vilket väder det är ute och vilket årstid det är.

Informellt samtal 1.2

Lina; /.../ Man kan ju inte lösa allting med en gång om någon skriker, jag håller kanske på med något annat. Ser man att det är kanske inte så större händelse så...

Julia; /.../ Vissa dagar funkar bättre än andra, det beror också på barn.

Moa; Sedan är det också jätte skillnad mellan som det är nu mot i höstas. För att nu har de övat i ett halvår att ta på sig mot det var i höstas. Det var ju det som behövdes från oss att öva på påklädning för att de inte kunde. Intervjuaren 1; Då kan man säga att /.../ det finns faktorer som spelar in på hur ni bemöter barnen.

Moa; Ja

Lina; Ja, det är det. Som Moa har sagt, när man går in så är det också faktorer som spelar in men här sätter man inte in lika höga krav på barn som de skulle göra exempelvis så mycket själva då hjälper vi till mycket mer för att de är trötta och vi har en stressig situation att komma in också.

Moa; Ja. Jag tror att det beror också på vad det är för kläder /.../ Det är många moment när barnen är så små. Blöjorna ska tas av och bytas och så det är mycket att tänka på som man kanske behöver inte göra på äldre barn.

Det som pedagogerna berättar kopplar vi till en instabil atmosfär när de nämner flertal faktorer som påverkar hur och om de bemöter barnen. Hur närvarande pedagogerna är i det barnen gör förutsätter vilka faktorer de har utöver tambursituationen att ta hänsyn till. Pedagogerna nämner att jobba på en småbarns avdelning innebär många moment som inte finns på äldre barns avdelningar. En pedagog nämner också att beroende på mängden barn blir förutsättningarna för ett närvarande samspel utmanande.

Kontrollerande atmosfär och formbundet samspel

I observationerna såg vi varken ett formbundet samspel eller en kontrollerande atmosfär. Däremot fick vi genom samtalet med arbetslaget reda på att i vissa fall beroende på olika faktorer kan en kontrollerande atmosfär uppstå och genom det ett formbundet samspel.

Pedagogerna berättar om tillfällena när de upplever tidsbrist och stress och hur det påverkar samspelet med barnen.

Informellt samtal 1.3

Intervjuaren1; Vill ni nämna kanske någon speciell faktor som ni blir stressade av som kanske gör att ni går ifrån väldigt samspelade miljön till mer kontrollerad? Känner ni själva den övergången? Då ni blir väldigt kontrollerande, menar jag.

Moa; Det är väl när det är tidspress. Om vi har nu planering 9:30 och vi känner att vi inte är klara med barnen ut till den tiden då blir det ju att vi klär bara på dem. När vi har det bråttom /.../ då blir det ju ett annat samspel för att då tar vi på barnen mycket mer och kanske inte frågar om utan verkligen en sak vi gör. Då blir det inte mycket samspel överhuvudtaget. Det är ärligt. Det är nog tiden!

Lina; Ja, tiden!

Moa; Annars är det väldigt sällan vi..

Lina; Vi behöver ju inte stressa...

Moa; Eller om man är en kort.

Lina; Absolut!

Utifrån det som pedagogerna berättar tolkar vi att det formbundna samspelet främst sker vid tidspress. När en av dem ska gå på möte, de ska ha planering eller om det en person mindre i arbetslaget kan dessa faktorer leda till att en kontrollerande atmosfär uppstår. Pedagogerna agerar utifrån barns bästa ur sin synvinkel. Situationer där ett formbundet samspel och en kontrollerad atmosfär uppstår upplever pedagogerna sker sällan.

Diskussion

Syftet med vår studie är att skapa en förståelse för hur olika former av samspel mellan pedagog och barn i tamburen kan komma till uttryck, beroende på förutsättningar och den atmosfär som framträder starkast i verksamheten. Vi har påträffat ett mönster som påvisar att det förekommer olika samspelsformer och atmosfärer i tamburen. Utifrån analys av empiri

framkommer det också att samspelformer och atmosfärer inverkar på varandra. Det betyder att atmosfären påverkar samspelsformen likaväl som samspelsformen påverkar atmosfären.

Vi har i analys delen med hjälp av situationer och citat från det informella samtalet med arbetslaget synliggjort samspelformer och atmosfärer situationerna innefattar. De olika formerna av samspel kopplade vi till en aktör nivå och atmosfärerna till en verksamhets nivå. I detta avsnitt kommer vi att besvara forskningsfrågor, diskutera och dra slutsatser i förhållande till studiens syfte, vald teori, metod och aktuell forskning och ge en mer ingående beskrivning av våra egna tolkningar och tankar.

Vi kommer först att presentera våra frågeställningar och därefter besvara dem. Vi diskuterar sedan forskningsfrågorna ur ett samhälleligt perspektiv där arbetet med barnet ses utifrån ökade krav och nya kunskaper (Johansson, 2011, s.17). Vi avslutar med att diskutera slutsatser i förhållande till studiens syfte och lyfter fram studiens didaktiska konsekvenser för yrkesgruppen förskollärare.

- Vilka former av samspel kommer till uttryck mellan pedagog och barn i tambursituationen?
- Vilka förutsättningar i verksamheten enligt pedagogerna kan påverka former av samspel mellan pedagog och barn i tamburen?

Vilka former av samspel kommer till uttryck mellan pedagog och barn i tambursituationen?

Tambursituationen innefattar många omsorgsfulla moment, där samspelet mellan pedagog och barn kan ske om möjligheten finns. Johansson (2011, s.140) påpekar att vuxna värnar om kontakten med barn och upplever dessa stunder som betydelsefulla, eftersom det är en stund där pedagog och barn kan möta varandra och därmed skapa närhet och trygghet. Utmärkande är att pedagogerna samspekar med ett barn i sänder samtidigt som de assisterar och småpratar under påklädningen. Liknande situationer påvisar vår analys genom våra exempel från ”På väg UT” illustrerar. Det finns en viss struktur som pedagogerna följer för att skapa möjligheten genom rutiner för en liten grupp barn att befinna sig i tamburen succesivt med en pedagog. Från exemplen är en pedagog ensam med flera barn, men pedagogerna upplevs vara lugna i sitt agerande och känner ingen press att barnen måste ut fort. Istället erbjuds barn och pedagog möjligheten till samspel. De barnen som inte har direkt kontakt med pedagogen är inte passiva och väntar på hjälp utan utforskar och provar olika sätt att ta på sig. Exempen från ”På väg UT” ses utifrån ett explorativt samspel och en samspelande atmosfär. Det rör sig om den samspelande atmosfären som förstärks av att pedagogerna intar barnens perspektiv, där de hela tiden försöker tolka och förstå barnens intentioner. Det kompetenta barnet blir synligt för oss när barnen på egen hand provar att klä sig själva till att pedagogerna följer och stöttar barnens initiativ.

Johansson (2011, s.58) tar upp att den samspelande atmosfären innefattar bland annat att pedagogerna har en lyhördhet för barnens intentioner, avsikter och initiativ. Pedagogerna har ett engagemang i det barnet vill förmedla och är viktiga språkrör genom att stötta och hjälpa

barnen att uttrycka sina avsikter. Det explorativa samspelet (Pramling Samuelsson & Johansson, 2007, s. 49) uttrycks när pedagogerna, utöver sin lyhördhet, tillåter barnen att ta kontrollen. I fallen ”Iiiaa” och ”Öhö! Öh” visar båda pojkarna en tydlig intention att bära något, ena pojken säger uppreparande gånger jacka och den andra pojken vill gärna ha sin keps. Båda pedagogerna visar att de förstår pojkarnas längtan, men vägleder dem till att i första hand att ta på andra plagg. Ena pojken ska ha fleecen innan jackan och andra pojken en mössa innan kepsen. Pedagogerna intar för stunden ett barnperspektiv, de är väl medvetna om vad pojkarna strävar efter, men utgår från sin egen förståelse för barnens bästa.

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2012, s.90-91) skriver att vuxna personer i barns omgivning bemöter barnen på olika sätt i relation till samma situation beroende på olika tidpunkter och faktorer. Vid ”På väg IN” ser vi mer utav den instabila atmosfären, det är fler barn i hallen som söker efter pedagogens hjälp i större utsträckning än vid utgången. Pedagogen har ett samspel med flera individer på samma gång, det uppstår varken småprat eller en direkt närhet (Johansson, 2011, s.61). Samtidigt visar pedagogerna tydliga intentioner att bemöta barnen utifrån deras behov och kompetenser. De intar en avvaktande roll och låter barnen söka efter hjälp snarare än att erbjuda den. Detta synliggjordes i fallet med ”Jonas tröja” där ett explorativt samspel kom till uttryck. Enligt läroplanens (2010, s.8) riktlinjer ska förskollärare ansvara för att varje barn får sina behov respekterade och tillgodosedda. Pedagogerna har en förståelse för att barnen är trötta och hungriga, därmed intar de barnens perspektiv i tambursituationen. Det är inte bara pedagogerna som har många barn runt sig, där några är ledsna eller arga och behöver närhet, det är också påfrestande för barngruppen att befinna sig i en orolig miljö. I ”Det är en myra” ser vi ett berättande samspel när pedagogen tar tillvara på att en liten myra från skogen är på besök i tamburen. Upptäcken involverar barnen på ett lustfyllt sätt att studera småkrypets närmare och tamburen kan upplevas som en plats med upptäcker och inte enbart ett rum med kläder. Atmosfären blir dock instabil när pedagogen har en närhet och distans till barnen på samma gång.

Barns intentioner är viktiga redskap för pedagogerna att skapa strategier för meningsskapande som barnen driver framåt. Därför är det inom det explorativa och det berättande samspelet fokus ligger på barns meningsskapande och utrymme för erfarenheter som fantasi och kreativitet (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007, s.87).

Enligt data som är insamlad med hjälp av informella samtal tycker pedagogerna att det finns en skillnad mellan pedagog-barn samspelet i tamburen, beroende på om det är utgång eller ingång. Pedagogerna är eniga om att utgången erbjuder fler möjligheter till att samspela med barnen, utmana och stimulera dem i sin utveckling, lärande och upptäckter. Vid utgången kan de ge barnen mer tid till att klä på sig och göra sitt bästa utifrån sina egna kompetenser. Vilket vi anser hör ihop med den samspelande atmosfären. Däremot blir ingången mer utmanande och påfrestande för både pedagoger och barn. Pedagogerna påpekar också att vissa dagar fungerar bättre än andra, gruppstoleken och hur många pedagoger de är vid både utgång och ingång. Likaväl nämner de att årstid, kläder och rutiner påverkar samspelet och atmosfären. Ingången kan därför bli instabil.

Barns intentioner är viktiga redskap för pedagogerna att skapa strategier för meningsskapande som barnen driver. Därför är det inom det explorativa och det berättande samspelet fokus ligger på barns meningsskapande och utrymme för erfarenheter som fantasi och kreativitet (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007, s.87).

Utifrån våra beskrivna fall och citat från det informella samtalet, synliggörs den utvecklingspedagogiska teorin i praktiken genom att pedagogerna har en aktiv och stödjande roll. Barnen fick möjlighet till inflytande och deltog aktivt sin egen utveckling. Pedagogerna var engagerade i det barnen ville förmedla och tog barnens perspektiv för att ta tillvara på deras intentioner och initiativ. Pedagogerna intar en avvaktande roll och låter barnen prova sig fram utifrån tidigare erfarenheter, kunskaper och sin egen kompetens (Pramling Samuelsson och Sheridan, 2006, s.109).

Vilka förutsättningar i verksamheten enligt pedagogerna kan påverka former av samspel mellan pedagog och barn i tamburen?

Det informella samtalet med arbetslaget gav oss en övergripande bild över hur pedagogerna beskriver och pratar om de samspel och atmosfärer som uppstår i tamburen överlag. Efter diskussionen om de specifika situationerna, utgång och ingång, beskrev pedagogerna hur de ibland upplever tamburen i stora drag. Förutsättningarna för att en god stämning – atmosfär – och former av samspel ska uppstå, beror på vilka faktorer som dominerar för stunden. Pedagogerna nämner bland annat i det informella samtalet 1.2, att det skiljer sig från dag till dag i vilken utsträckning ett samspel är möjligt. Vissa dagar har de mer tid på sig och utgången blir inget stressmoment, barnen tillåts ta den tid de behöver. Därmed kan en samspelande atmosfär uppstå och med det ett explorativt samspel eller en instabil atmosfär men fortfarande en samspelsform som tillåter att barnen får kontroll och blir bemöta utifrån sina intentioner och sin kompetens (Skolverket, 2010, s.5). Andra dagar upplevs som mer krävande beroende på om arbetslaget har planering, antal barn i gruppen eller om de ska på utflykt. Pedagogerna tycker att stämningen ibland blir kontrollerande, barnen får inte samma möjligheter till att ta initiativ eller småprata i samma utsträckning som pedagogerna velat. Därför tolkar vi att de situationer som pedagogerna upplever som kontrollerande, är skapad av den kontrollerande atmosfären och därmed blir samspelet formbundet. Vi har dock inga konkreta exempel som belyser pedagogernas tankar om att det blir kontrollerat och formbundet.

Å andra sidan kan vi också tolka pedagogernas beskrivningar där de upplever olika förutsättningar, så som tidspress eller andra faktorer som utgör ett hinder, utifrån en instabil atmosfär snarare än den kontrollerande. De moment och antal barn som ingår i situationen påverkar pedagogernas förhållningssätt och atmosfären. Vi menar att det formbundna samspelet kan förekomma i en instabil atmosfär, där pedagogerna styr barnen genom att i första hand tala om det som skall göras och det i sin tur blir den närhet som barn och pedagog har sinsemellan. Distansen uppstår när barnet är klar med det som skulle göras och får ingen respons från pedagogen (Johansson, 2011, s.70).

Samhällsperspektivet

Läroplanen (Skolverket, 2010, s.8) skriver fram att förskolans uppdrag är att vuxna ska ge barn stöd och uppmuntran i att utveckla tillit och självförtroende gentemot sin egen förmåga. Barnens nyfikenhet och intresse ska uppmuntras, deras lust och vilja att lära ska stimuleras. Oberoende av vilket rum barnen befinner sig i verksamheten, ska aktiviteterna, omsorgssituationerna eller det spontana skapa förutsättningar till ett samspel, lärande och utveckling. Våra erfarenheter av tamburen skiljer sig beroende på vilka förskolor vi arbetat och genomfört vår verksamhetsförlagda utbildning på. Vi har sett situationer där tamburen enbart är ett rum för utgång och ingång men också ett rum för meningskapande och samspel. Frågan om barn är noviser eller kompetenta har förändrats med tiden. Idag ses barn från tidig ålder som individer med egna erfarenheter och kunskaper, som behöver vägledning och stöttning för att formas och utvecklas till demokratiska medborgare. Sommer (2012, s.43) nämner att kompetensbarnet är ett ord vi ska använda med eftertanke eftersom begreppet kompetens står för ett kunnande eller en skicklighet. Istället bör begreppet det relativt kompetenta barnet användas, det lyfter fortfarande fram barnet som en aktiv och lärande individ, men belyser att kunskaperna inte kan vara fullständiga inom alla områden. I vår studie synliggörs de enskilda individers kompetenser utifrån en nivå som pedagogerna är väl medvetna om. Barnen utmanas till att klara sig själva, men är också införstådda med att pedagogen kan hjälpa till om det behövs. De känner en tillit till sin egen förmåga. I Bylander och Gradh (2011) kandidatuppsats framgår det att olika aspekter så som individuellt bemötande, självständighet, verbal och icke verbal kommunikation samt fostran har en avgörande betydelse för hur samspel tar sig i uttryck i tamburen. Hur pedagogerna i fråga ser på tamburen skapar förutsättningar för att samspel och meningskapande i tamburen sker. Det finns faktorer som påverkar hur atmosfären och samspelet i tamburen upplevs. Björk-Willén (2013, s.93) nämner att pedagogernas enskilda tolkningar och erfarenheter av tamburen, får en avgörande betydelse för hur tamburen används som ett rum för samspel och meningsskapande.

Ur Emanuelsson och Torlambs kandidatuppsats (2009) framgår det att tambursituationen upplevs som ett stressmoment hos pedagogerna, vilket även resultatet av vår studie belyser. De hinder som vi utifrån observationer och informellt samtal har fått fram är tidspress, årtid, barn gruppstorlek, en mindre i personalstyrka och övriga arbetsuppgifter som gör att pedagogernas tid för samspel är begränsat. Chansen är stor att känslan av stress och tidspress skapar en kontrollerande atmosfär som i sin tur leder till ett formbundet samspel mellan pedagog och barn. De atmosfärer som framträder starkast på förskolan befinner sig på en verksamhetsnivå. Vilket innebär att de beslut som tas uppifrån påverkas inte av pedagogerna, däremot påverkar besluten i sin tur aktörerna – pedagogerna - och därmed också förutsättningarna till former av samspel. Med det menar vi till exempel att ökade barngruppstorlekar inte är något som pedagogerna kan styra över. Däremot blir det pedagogiska ansvaret för barngruppen utmanande i den bemärkelsen att det blir fler individer att bemöta och samspela med gentemot personalstyrka och andra arbetsuppgifter att utföra som tar tid från barngruppen (Johansson, 2011, s.17-19; Sheridan & Pramling Samuelsson, 2009, s.37).

Läroplanen (Skolverket, 2010, s.9) tar upp att lek, lärande och omsorg ska bilda en helhet i förskolans vardag. Synen på omsorg och lärande beskriver Johansson och Pramling Samuelsson i artikeln *Omsorg – en central aspekt av förskolepedagogiken* (2001, s.84,99) där de hävdar att i förskolans verksamhet kan ordet omsorg förknippas med vård och omtanke, samtidigt är den svenska förskolan känd för sammanvävning av omsorg och lärande, där de vårdande vardagliga rutinerna kopplas till pedagogik och lärande. De menar att en professionell pedagog ska kunna se vardagliga omsorgssituationer som en möjlighet till lärande och utveckling hos barn. Påklädning är ett typiskt exempel på en situation där lärande och omsorg går hand i hand med varandra. Däremot påvisar resultatet från det informella samtalet att pedagogerna ibland har svårt att ta till vara på de vardagliga omsorgssituationerna utifrån *Educare* när oönskade faktorer påverkar den atmosfär och samspelsform som kommer till uttryck. När pedagogerna har förutsättningar till att låta barnen ta den tid som de enskilda individerna behöver skapas det möjligheter till att arbeta enligt läroplanens riktlinjer.

Studiens metod

Syftet med vår studie var att undersöka och skapa en förståelse för hur kopplingen mellan samspelsformerna i tamburen kan komma till uttryck mellan pedagog och barn beroende på förutsättningar och vilken atmosfär det är som framträder starkast. Utvecklingspedagogiska

teorin låg till grund vid analysen, tolkning och slutsatser av fallen. Vi tycker att vi till en viss del har fått svar på våra frågeställningar och genom det också delvis nått vårt syfte. Hade vi haft mer tid till att besöka fler förskolor, observera och genomföra informella samtal med pedagoger kunde vi studerat vårt forskningsområde på en djupare nivå. Utifrån de förutsättningar vi haft för att genomföra studien är vi mycket nöjda med genomförandet och svaren vi kommit fram till.

Didaktiska konsekvenser

Vår studie kan vara en början på den saknade forskningen som vi upptäckte fanns när vi först tänkte genom våra forskningsfrågor och letade efter tidigare forskning och liknande studier. För att genomföra studien har vi använt oss av Johansson och Pramling Samuelson (2007) och Johansson (2011), detta för att tidigare forskning kring formerna av samspel och atmosfärerna är begränsade och förekommer inte i övriga böcker vi använt oss av. Vårt bidrag med denna uppsats består av att vi försöker belysa hur olika former av samspel mellan pedagog och barn kan uppstå, beroende på attityder och förutsättningar på aktör och verksamhets nivå i verksamheten. Vi känner oss därför stolta med att studerat och kombinerat uppkomna former av samspel med atmosfärer i en tambursituation.

Målet med studien är att väcka intresse hos pedagoger och andra förskolor - utöver förskolan som studien genomfördes på - att studera hur deras samspel med barnen förekommer i tamburen. Därmed betona vikten på samspel mellan pedagog och barn i tamburen som en viktig del i hur pedagogerna arbetar utifrån konceptet *Educare*. Genom synliggöra vilken form av samspel och atmosfär det är som framträder starkast och varför i tamburen, kan man beroende på resultat diskutera frågor om förskolans förhållningssätt, arbetssätt och kvalitet. Vilket kan bidra till att förskolan kan utvecklas och förbättras.

Förslag på fortsatt forskning är att studera vidare hur samspelsformerna i tamburen kan komma till uttryck mellan pedagog och barn beroende på förutsättningar och vilken atmosfär det är som framträder starkast, även på andra verksamheter.

Referenser

- Björndal Cato, R.P. (2005). *Det värderade ögat – observation, utvärdering och utveckling undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Björk-Willén, P. (2013). Samtal i förskolans tambur- på skilda villkor. I. P. Björk-Willén., S.

- Gruber., & T. Puskás.(red.), *Nationell förskola med mångkulturellt uppdrag* (s.91-115). Stockholm: Liber
- Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap – vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Johansson, E. (2011). *Möten för lärande – pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Fritzes.
- Johansson, E., & Pramling Samuelsson, I. (2007). "Att lära är nästan som att leka" – lek och lärande i förskola och skola. Stockholm: Liber.
- Johansson, E., & Pramling Samuelsson, I. (2001). Omsorg - en central aspekt av förskolepedagogiken. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 6 (2), 81-101. Issn: 1401-6788
- Persson, S. (2008). *Forskning om villkor om yngre barns lärande i förskola, förskoleklass och fritidshem*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Pramling Samuelsson, I., & Asplund Carlsson, M. (2012). *Det lekande lärande barnet – i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.
- Pramling Samuelsson, I., & Sheridan, S. (2006). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.
- Repstad, P. (2007). *Närhet och distans – kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Sheridan, S., & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande – fokus i kvalitetsarbetet*. Stockholm: Liber.
- Sommer, D. (2012). *Barndompsykologi – utveckling i en förändrad värld*. RUNA FÖRLAG.
- Skolverket (2010). Läroplan för förskolan Lpfö98. Reviderad 2010. www.skolverket.se
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Malmö: Studentlitteratur.
- Vallberg Roth, A-C. (2002). *De yngre barnens läroplanshistoria*. Lund: Studentlitteratur.

Tidigare kandidatuppsatser

- Bylander, S., & Gradh, S. (2011). "Jag behöver inte lite mer hjälp" – förskollärares intentioner och agerande av barn i tamburen ur genusperspektiv. Skövde: Lärarutbildningen.

Eliasson, E., & Piltorp, S. (2011). *Lärande i tamburen – en kvalitativ fallstudie om tamburen som pedagogisk atmosfär*. Göteborg: Institutionen för Pedagogik, kommunikation och lärande

Emanuelsson, G., & Torlamb, J. (2009). *Tambursituationen i förskolan – en intervjustudie med pedagoger och barn om bemötande*. Växjö: Institutionen för pedagogik.

Engström, L-L. (2011). *Kommunikativa samspel mellan barn och pedagoger – vad utmärker en fungerande tambursituation?* Karlstad: Lärarprogrammet

Internetadress

Nationalencyklopedin (Hämtad: 2015-04-02)

<http://www.ne.se/samspel>

Vetenskapsrådet (Hämtad: 2015-03-26)

<http://www.hsr.se>

Bilagor

Anhållan om tillstånd för att ert barn kan delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete på förskollärarprogrammet vid Göteborgs universitet

Vi är studenter som utbildar oss till lärare vid Göteborgs universitet. Vi skall nu skriva vårt examensarbete som motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart **26 maj**.

Examensarbetets syfte är **att studera samspelet mellan pedagoger och barn**

Den viktigaste frågan vi behöver få svar på är;

- **Vilka former av samspel kommer till uttryck mellan pedagog och barn i tåmbursituationen?**

För att kunna besvara dessa frågor behöver vi samla in material genom intervju/observation/frågeenkät med barn/elever i förskola/förskoleklass/fritidshem och/eller genom att delta i samtal och eventuellt ta del av material från lärares utvecklingssamtal och material som handlar om ert barn.

På er förskola/förskoleklass/fritidshem kommer undersökningen att genomföras under perioden **1 tillfälle i april. Två observationer på förmiddagen.**

Vi vill med detta brev be er som vårdnadshavare om tillåtelse att ert barn deltar i den observation/intervju/frågeenkät/annat som ingår i examensarbetet. Alla barn/elever kommer att garanteras konfidentialitet. De förskolor/förskoleklasser/fritidshem som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Ert barn har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Vad vi behöver från er är att ni som barnets vårdnadshavare skriver under detta brev och så snart som möjligt skickar det med barnet tillbaka till förskolan/förskoleklassen/fritidshemmet så att ansvarig lärare kan samla in svaret vid tillfälle. Sätt således ett kryss i rutan nedan om ni ger ert tillstånd:

☐ Som vårdnadshavare **ger jag tillstånd** att mitt barn deltar i undersökningen

Datum .....

.....
vårdnadshavares underskrift/er, barnets/elevens namn

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående adresser eller telefonnummer:

Med vänliga hälsningar

Kristin Carlsson och Elina Holm

Handledare för undersökningen är **Zaira Jagudina**

Kursansvariga lärare: Nils Hammarén & Anne Kultti (förskolläraryrket); Björn Haglund (Grundläraryrket, inriktning fritidshem) e-mail: Nils.hammaren@gu.se; anne.kultti@ped.gu.se; Bjorn.haglund@ped.gu.se